

ACADEMIA DE STUDII ECONOMICE DIN BUCUREȘTI

Școala doctorală Economie I

TEZĂ DE DOCTORAT

Prezentată și susținută public de către autor:

Nicoleta N. Onofrei

Titlul tezei de doctorat:

Impactul factorilor socio-psihologici și al valorilor personale asupra
deciziilor financiare

Conducător de doctorat: Prof. univ. dr. Monica Dudian

Comisia de susținere a tezei de doctorat

Prof. univ. dr. Andreea Claudia Șerban (președinte)	- ASE București
Prof. univ. dr. Călin Vâlsan (referent)	- Universitatea din București & Bishop's University, Canada
Prof. univ. dr. Liliana Crăciun (referent)	- ASE București
Prof. univ. dr. Rodica Ianole-Călin (referent)	- Universitatea din București
Prof. univ. dr. Monica Dudian (conducător de doctorat)	- ASE București

București 2024

ACADEMIA DE STUDII ECONOMICE DIN BUCUREȘTI

**Consiliul pentru Studii Universitare de Doctorat
Școala Doctorală Economie I**

**IMPACTUL FACTORILOR SOCIO-PSIHOLOGICI ȘI AL VALORILOR PERSONALE ASUPRA
DECIZIILOR FINANCIARE**

Nicoleta Onofrei

Conducător de doctorat: Prof. univ. dr. Monica Dudian

București 2024

CUPRINS

INTRODUCERE

CAPITOLUL 1: DECIZII FINANCIARE - ANALIZA CADRULUI CONCEPTUAL

1.1 COMPORTAMENTUL DE ECONOMISIRE

1.2 CHELTUIELI ÎN EXCES

1.3 CONȘTIENTIZARE FINANCIARĂ

1.4 REZUMATUL CAPITOLULUI

CAPITOLUL 2: EVOLUȚIA SOCIETĂȚII DE CONSUM ÎN EUROPA DE EST

2.1 CONTEXTUL SOCIO-ECONOMIC ÎN ȚĂRILE EUROPEI DE EST

2.2 PARTICULARITĂȚI CULTURALE ÎN ROMÂNIA ȘI REPUBLICA MOLDOVA – MODELUL LUI HOFSTEDE

2.3 REZUMATUL CAPITOLULUI

CAPITOLUL 3: BUNĂSTAREA FINANCIARĂ ÎN ROMÂNIA- CERCETARE EMPIRICĂ

3.1 ROLUL ALFABETIZĂRII FINANCIARE PENTRU BUNĂSTAREA FINANCIARĂ-ÎNTRE MIT ȘI REALITATE

3.2 EDUCAȚIA FINANCIARĂ ÎN ROMÂNIA: AȘTEPTĂRI ȘI REZULTATE

3.2.1 Date și metodologie

3.2.2 Rezultatele analizei

3.3 REZUMATUL CAPITOLULUI

CAPITOLUL 4: STUDIAREA DECIZIILOR FINANCIARE PRIN PRISMA TEORIEI COMPORTAMENTULUI PLANIFICAT - O ABORDARE MICROECONOMICĂ

4.1 TEORIA COMPORTAMENTULUI PLANIFICAT

4.1.1 Atitudini și convingeri comportamentale

4.1.2 Norme subiective și convingeri normative

4.1.3 Controlul comportamental perceput și convingeri cu privire la control

4.1.4 Teoria comportamentului planificat și comportamentele financiare

4.2 IPOTEZELE ȘI INSTRUMENTELE DE MĂSURARE

4.2.1 Materialismul

4.2.2 Norme sociale

4.2.3 Locusul de control

4.3 METODA STATISTICĂ APLICATĂ

4.4 COLECTAREA DATELOR ȘI PROFILUL RESPONDENȚILOR

4.5 REZULTATELE CERCETĂRII

4.5.1 Evaluarea instrumentelor de măsurare

4.5.2 Rezultatele analizei PLS-PM

4.6 REZUMATUL CAPITOLULUI

CAPITOLUL 5: IMPACTUL FACTORILOR PSIHOLOGICI ASUPRA DECIZIILOR FINANCIARE -
DUREREA PLĂȚII ȘI STRATEGIILE DE ADAPTARE

5.1 DUREREA PLĂȚII- METAFORĂ SAU EXPERIENȚĂ REALĂ?

5.2 STRATEGII DE ADAPTARE – ÎNTRE NEGARE ȘI ACCEPTARE, EMOȚII ȘI ACȚIUNE

5.3 IPOTEZELE ȘI INSTRUMENTELE DE MĂSURARE

5.4 REZULTATELE ANALIZEI PLS-PM: MODELUL TCP EXTINS

5.4.1 Comparație între România și Republica Moldova

5.4.2 Mărimea efectelor pentru încărcările coeficienților

5.4.3 Relații neliniare și liniare între variabilele latente

5.5 REZUMATUL CAPITOLULUI

CAPITOLUL 6: STRATEGII DE NUDGING ȘI ALTE INSTRUMENTE DE SCHIMBARE A
COMPORTAMENTELOR FINANCIARE

6.1 TIPURI DE INTERVENȚII

6.2 INSTRUMENTE GENERICI DE SCHIMBARE A COMPORTAMENTELOR

6.2.1 Cadrul INSPIRE

6.2.2 Cadrul EAST

6.2.3 Cadrul PoP

6.3 EXEMPLE DE BUNE PRACTICI

6.4 REZUMATUL CAPITOLULUI

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

Contribuții teoretice și implicații practice

Limitări și direcții viitoare de cercetare

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

ANEXE

LISTA ABREVIERILOR ȘI ACRONIMELOR

LISTA TABELELOR

LISTA FIGURILOR

LISTA ANEXELOR

REZUMAT

Această teză de doctorat are scopul de a explica comportamentele financiare prin prisma influențelor sociale, psihologice și culturale. Am analizat trei comportamente financiare, anume tendința de a economisi, înclinația spre cheltuieli în exces și conștientizarea financiară. Modelul teoretic pe care se bazează analiza este dat de Teoria Comportamentului Planificat, care ia în considerare ca și factori de influență a oricărui comportament atitudinea, normele subiective și controlul comportamental perceput. Pe lângă aceste variabile, având în vedere cercetările anterioare, am adăugat la model alte două variabile de interes: durerea plății și strategiile de adaptare. Datele au fost colectate prin intermediul chestionarului din două țări: România și Republica Moldova pentru a realiza un studiu comparativ. Metoda statistică utilizată pentru analiza datelor a fost metoda parțială a celor mai mici pătrate (PLS-PM), folosind în acest scop software-ul WarpPLS 7.0. Rezultatele studiului au arătat că factorii socio-psihologici și diferențele culturale își pun amprenta asupra comportamentelor financiare. Dintre variabilele Teoriei Comportamentului Planificat, atitudinea a influențat statistic semnificativ toate cele trei comportamente analizate; normele subiective au influențat conștientizarea financiară, iar controlul comportamental perceput a influențat înclinația spre economisire și conștientizarea financiară. Dintre variabilele adăugate modelului am obținut că atât durerea plății cât și strategiile de adaptare au influențat statistic semnificativ comportamentele analizate. Aceste rezultate contribuie la o mai bună înțelegere a comportamentelor financiare și la ajustarea măsurilor luate pentru a le îmbunătăți.

Cuvinte-cheie: Decizii financiare, Economisire, Cheltuieli în exces, Conștientizare financiară, Teoria Comportamentului Planificat, WarpPLS